

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Радька Віталія Івановича
“ Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва
молока
у сільськогосподарських підприємствах”,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Аналіз розвитку галузі показує, що за період формування ринкових відносин молочне скотарство зазнало значних негативні кількісні і якісні зміни, що охопили всі основні процеси, які характеризуються зменшенням поголів'я тварин, спадом виробництва, руйнуванням генетичного і виробничого потенціалу галузі, зниженням ефективності виробництва.

У той же час необхідність забезпечення населення продуктами харчування, зміцнення продовольчої незалежності країни визначає необхідність пошуку заходів, спрямованих на відновлення потенціалу галузі та сприяють сталому розвитку молочного скотарства в нових умовах господарювання. Гострота вищевикладених проблем посилюється недоліком комплексних наукових розробок з системним підходом, що стримує процес інноваційного розвитку молочного скотарства. У зв'язку з цим вивчення питань підвищення стійкості виробництва молока є особливо актуальним.

В зв'язку з цим із наукових позицій надзвичайно важливим є обґрунтування теоретико-методологічних засад щодо організаційно-економічного забезпечення стійкості виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах, зважаючи на мінливість зовнішнього економічного середовища та інституційні трансформації в аграрній економіці України.

Зважаючи на вище викладені аргументи, дисертаційне дослідження Радька В. І. на тему «Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах», виконане в межах тем науково-дослідних робіт Білоцерківського національного аграрного університету: «Кон'юнктура світового та регіональних ринків сільськогосподарської продукції і продовольства за УКТЗЕД 01-24 та вплив її на стан ринкової рівноваги на аграрному ринку України» (державний реєстраційний номер 0108U0008131); «Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування

племінних господарств» (державний реєстраційний номер 0118U003649); «Особливості функціонування малих форм господарювання в агробізнесі України»(державний реєстраційний номер 0118U003640), є актуальним і відповідає потребам сьогодення.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій,
їх достовірність**

Аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконане достатньо ґрунтовне критичне вивчення теоретичного базису поставленої наукової проблеми щодо відтворення основних засобів, складових цього процесу, його ендогенних та екзогенних чинників. Список використаних джерел налічує 359 найменувань, включаючи праці лауреатів Нобелівської премії з економіки. Автор аналізує праці представників різних наукових шкіл, сучасну вітчизняну та іноземну монографічну і періодичну літературу.

Наукові положення, висновки і рекомендації отримано за допомогою досить широкого арсеналу загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: *системний підхід* – при вивченні зв'язків між явищами і процесами в системі забезпечення економічної стійкості підприємств; *статистичний аналіз* – при визначенні динаміки, структури та результативності розвитку сільськогосподарських підприємств з виробництва молока; *групування* – для з'ясування впливу низки факторів на рівень ефективності виробництва молока та його якість; *порівняльний* – для зіставлення економічних процесів при виробництві молока в різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків; *діалектичний та абстрактно-логічний* – для теоретичних узагальнень і формування висновків; *метод експертних оцінок* – при визначенні основних факторів, які впливають на забезпечення економічної стійкості. *Графічні методи* застосовано при дослідженні зв'язків, виявленні тенденцій та закономірностей забезпечення економічної стійкості підприємств молочного скотарства. *Комплексні методи* використано при розрахунку інтегрального показника економічної стійкості підприємств, *абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний та оптимізаційний* – при визначенні стратегічних пріоритетів розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення, обґрунтуванні системи внутрішньофірмового планування та організації матеріально-технічного забезпечення на підприємствах молочного скотарства, опрацюванні системи заходів з мінімізації ризиків при виробництві молока, обґрунтуванні

організаційно-економічних та інституціональних засад забезпечення економічної стійкості підприємств молочного скотарства. Для аналізу чинників економічної стійкості сільськогосподарських підприємств застосовано методи комп'ютерної обробки й аналізу інформації за допомогою програм Microsoft Excel.

Викладений у дисертації матеріал логічно поєднує теоретико-методологічні узагальнення дослідника та аналітичні розрахунки, виконані з використанням розроблених автором підходів, що забезпечило обґрунтованість наукових положень, висновків та пропозиції.

Ступінь новизни наукових положень

Наукова новизна дисертаційної роботи Радька В. І. полягає в розвитку теоретичних і методичних положень щодо організаційно-економічного забезпечення стійкості виробництва молока в сільськогосподарських підприємств України в умовах інституційних змін.

Найбільш вагомими результатами, що характеризують новизну і розкривають повноту та зміст дисертаційного дослідження є:

поглиблено теоретичні основи визначення сутності категорії, критеріїв забезпечення стійкого розвитку та систематизувати засади його досягнення в сільськогосподарських підприємствах;

розкрито сутність організаційно-економічного забезпечення стійкого розвитку аграрних формувань та охарактеризувати його складові інструменти;

систематизовано фактори та окреслити напрями їхнього впливу на стійкість розвитку сільськогосподарських підприємств молочного скотарства;

визначено методичні принципи та алгоритм дослідження стійкості підприємств молочного скотарства, обґрунтувати комплекс показників і систему інформаційно-статистичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання;

розглянуто світові тенденції та перспективи розвитку молочного скотарства й визначити потенційні можливості України;

проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку молочного скотарства в Україні, узагальнити основні чинники, що впливають на функціонування сільськогосподарських підприємств з виробництва молока;

здійснено оцінку стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока та визначити основні чинники впливу на неї;

досліджено вплив державної підтримки на забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока та визначено напрями підвищення її дієвості;

обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах та господарств населення з урахуванням досягнутого рівня стійкості;

оцінено наявний інструментарій забезпечення системи внутрішньофірмового планування діяльності підприємств молочного скотарства та запропоновано напрями її поліпшення;

удосконалено концептуальний підхід до організації матеріально-технічного забезпечення на принципах внутрішньогосподарської логістики та розроблено сценарії його розвитку з урахуванням галузевих особливостей;

сформовано комплекс організаційно-економічних інструментів забезпечення стійкого розвитку молочного скотарства на основі системи ризик-менеджменту;

розроблено пропозиції щодо розвитку кооперації дрібних товаровиробників та удосконалення інтеграційних зв'язків між виробниками молока і переробними підприємствами для підвищення їх стійкості;

розкрито особливості середовища функціонування господарюючих суб'єктів молочного скотарства та окреслено інституціональні засади забезпечення їх стійкості;

сформувані складові системи інформаційно-аналітичного забезпечення стійкого розвитку молочного скотарства в різних організаційно-правових формах господарювання.

Зазначені положення наукової новизни витікають з поставлених задач дисертаційного дослідження.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації

За темою дисертаційної роботи Радька В. І. опубліковано 49 наукові праці загальним обсягом 67,01 ум. друк. арк. Із них: 1 одноосібна монографія; розділи у 3 колективних монографіях; 40 статті у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2 статті у зарубіжних виданнях.

Результати дослідження оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах. За результатами науково-практичної апробації опубліковано 3 тез доповідей.

Таким чином, основні положення та елементи наукової новизни дисертаційної роботи В.І. Радька достатньо повно викладено у відкритому друці. Вимоги МОН України щодо необхідної мінімальної кількості статей у наукових фахових виданнях та виданнях, які включені до наукометричних баз даних чи є

виданнями в іноземних країнах, дотримані.

Наукове значення роботи полягає в здійсненні теоретичних узагальнень та розробці методичних засад організаційно-економічного забезпечення стійкості виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах.

Окремі положення дисертаційної роботи, які відображають наукову новизну і виносяться на захист, доведені автором до рівня рекомендацій з їх впровадженням у практику, а також використовуються в освітньому процесі.

Цей висновок підтверджується довідками про впровадження результатів дослідження. Отримані наукові розробки щодо покращення функціонування ринків агропродовольства використані в практичній діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, зокрема механізм формування економічних заходів, які будуть стимулювати нарощення поголів'я корів у господарствах корпоративного сектору аграрної економіки, зокрема щодо надання дотації за збереження корів (довідка № 921/06/14-19 від 29.01.2020р.).

Методичні прогнози подальшого розвитку молочного скотарства використані при розробці програми розвитку сільських територій до 2025 р., яка була схвалена Білоцерківською районною радою (довідка № 02-10-222 від 15.01.2020 р.).

Результати дисертаційного дослідження були використані при формуванні перспективного плану відтворення поголів'я корів молочного напрямку продуктивності з урахуванням очікуваного рівня рентабельного виробництва та реалізації молока в СТОВ ім. Довженка (довідка № 503 від 17.02.2020 р.), також використано розроблену методику оцінки рівня витрат кормів при оцінці ефективності виробництва молока в агрофірмі «Маяк» (довідка № 201 від 22.01.2020 р.).

Авторський доробок щодо теоретичних засад оцінки стійкості сільськогосподарських підприємств – виробників молока використано в навчальному процесі Білоцерківського національного аграрного університету при викладанні дисциплін «Аграрний менеджмент», «Організація виробництва», «Планування діяльності» (акт від 23.11.2019 р.).

Оцінка мови і стилю дисертації, відповідність дисертації визначеній спеціальності та змісту автореферату, вимогам МОН України

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою. Матеріал викладено в логічній послідовності, робота характеризується цілісністю.

Дисертація Радька В. І. структурована відповідно до вимог і складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна

частина викладена на 403 сторінках машинописного тексту. Обсяг наведених додатків не перевищує обсягу основного тексту роботи.

Основний текст дисертації в цілому оформлений згідно з ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Дисертаційна робота Радька В. І. «Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах» за своїм фаховим спрямуванням відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Зміст автореферату й основних положень дисертаційної роботи ідентичні. Автореферат за оформленням відповідає встановленим вимогам.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

Проте, як свідчить зміст дисертаційного дослідження вона не позбавлена певних дискусійних питань.

1. Автор в першому розділі на високому теоретичному рівні обґрунтовує поняття «стійкість сільськогосподарського підприємства» на основі узагальнення думок і бачень по даній проблематиці зарубіжних і вітчизняних науковців. В то й же час в економіці сільського господарства існує поняття «ефективність сільськогосподарського підприємства». Вважаємо за доцільне автору більш деталізованіше виділити основні відмінності між вищезазначеними поняттями.

2. Автор справедливо наголошує, що стійкість виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах залежить від обсягів їх державної підтримки. В то й же час незважаючи на значні обсяги фінансових вливань бюджетних коштів в розвиток молочного скотарства господарств корпоративного сектору аграрної економіки спостерігається зниження поголів'я корів. В то й же час в господарствах населення – основного ситуативного виробника молока без суттєвої державної підтримки поголів'я дійного стада на протязі тривалого часу залишається незмінним. В зв'язку з цим дисертанту необхідно було б на теоретичному рівні більш детальніше розглянути прояв подібного явища в аграрній економіці країни.

3. В третьому розділі дисертант аргументуючи емпіричними матеріалами наголошує про процес монополізації виробництва молока в корпоративному секторі аграрної економіки. В зв'язку з цим автору необхідно було б більш детальніше звернути увагу на вплив монополізації на стійкість виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. Також вважаємо за доцільне звернути увагу на розробку заходів щодо недопущення подібних явищ в аграрній економіці.

4. В підрозділі 4.1 автор справедливо наголошує про зростання імпорту телиць до 1 отелення при цьому спостерігається зниження кількості реалізованої племінної великої рогатої худоби вітчизняними племінними господарствами. При цьому рівень вартість імпортової худоби суттєво вища за вітчизняну. В зв'язку з цим дисертанту необхідно було б звернути увагу на першопричини подібного становища в молочному скотарстві.

5. В 5 розділі дисертант, аргументуючи емпіричними даними, наголошує на можливість залучення сільськогосподарських підприємств, в тому числі і сімейних ферм з поголів'ям корів до 50 голів для задоволення потреб в молоці та молочних продуктах заклади харчування, які фінансуються за рахунок коштів бюджету об'єднаної територіальної громади чи державного бюджету. В зв'язку з цим автору необхідно було б внести пропозиції у відповідні нормативно-правові акти, щодо формування переваг вищезазначених товаровиробників при участі в тендерах на постачання молока та молокопродуктів в їдальні дошкільних та шкільні закладів.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів розв'язання задач дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Радька Віталія Івановича «Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах» є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на актуальну тему. Отримані результати дослідження й представлені рекомендації в сукупності забезпечують розв'язання поставленої наукової проблеми.

У цілому дисертація відповідає пунктам 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567), а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Завідувач кафедри економіки
підприємства та менеджменту
Харківського національного
економічного університету ім. С. Кузнеця,
доктор економічних наук, професор

Д.В. Шиян